

*and, in the end, told me that there was a big conspiracy to remove Hitler from power in which some of the highest ranking army officers were involved.*¹

Dat was dus het *most important news* dat in het uitzicht gesteld was! Details kon 'dr. Solms' helaas niet verstrekken maar 'the ringleaders' zouden met Payne Best rechtstreekse verbinding opnemen. Afgesproken werd, via welke kanalen zij dat zouden doen. Een aantal dagen later vernam Payne Best inderdaad dat een Duits 'generaal' hem wenste te ontmoeten maar die 'generaal' had eerst behoefte aan zekerheid dat Payne Best was waarvoor hij zich uitgaf: een Engels agent; kon Payne Best er voor zorgen dat een bepaald bericht, dat de 'generaal' hem deed toekomen, door de BBC uitgezonden werd? Dat kon hij: op 11 oktober werd het omgeroepen. In diezelfde dagen deed 'dr. Solms' weten dat de Gestapo hem observeerde en dat hij dus een tijd lang niet van zich zou laten horen: regisseur en *Abwehr*-officier Johannes Travaglio kon afscheid nemen van de rol die hij met bekwaamheid gespeeld had.

Payne Best had de overtuiging dat hij bezig was wereldpolitiek te maken: welk een zegen, welk een uitredding zou het zijn indien de tweede wereldoorlog, nauwelijks begonnen, zo spoedig eindigen zou – eindigen met de politieke uitschakeling van Hitler, hetgeen (daar zal Best wel niet aan getwijfeld hebben) de val van het Naziregime zou betekenen of althans inluiden! Maar hoe moest hij de nadere, belangrijke besprekingen regelen die hij met de 'ringleaders' zou voeren? Hij had op Stevens veel tegen, maar meende de verantwoordelijkheid voor de verdere gang van zaken niet alléén te kunnen dragen. Dus betrok hij Stevens bij zijn opdracht. Dat had ook een praktische reden: het werd tijd, Nederlandse autoriteiten in te schakelen; de Duitse 'ringleaders' zouden misschien vele malen zonder moeilijkheden de Nederlandse grens moeten passeren – dat kon bezwaarlijk zonder Nederlandse medewerking. Stevens was aan generaal van Oorschot bekend als officier van de *Secret Intelligence Service*, maar Payne Best niet² en deze wilde het masker van industrieel liever niet laten vallen. Dus werd het Stevens die de chef van GS III opzocht, bij voorbaat zeker van diens welwillende medewerking.

Generaal van Oorschot kreeg in brede lijnen te horen wat er aan de hand was: kon hij een officier afstaan om de nodige hulp te verlenen? Die hulp werd meteen toegezegd, 'maar', aldus de generaal jegens de Enquêtecommissie, 'onder één conditie: er moet een vertegenwoordiger van mij bij zijn

¹ Payne Best: *The Venlo incident*, p. 8. ² Brief, okt. 1948, van J. W. van Oorschot aan de Enquêtecommissie, *Enq.*, dl. II b, p. 84.